

Kultura polityczna

Tomasz A. Winiarczyk

DZIAŁANIE POLITYCZNE

- ❖ **forma zachowań politycznych, określana jako racjonalne, celowe (zaplanowane), kontrolowane i dowolne czynności podmiotu realizującego swoje potrzeby i interesy, związane bezpośrednio lub pośrednio z władzą polityczną**

działanie polityczne

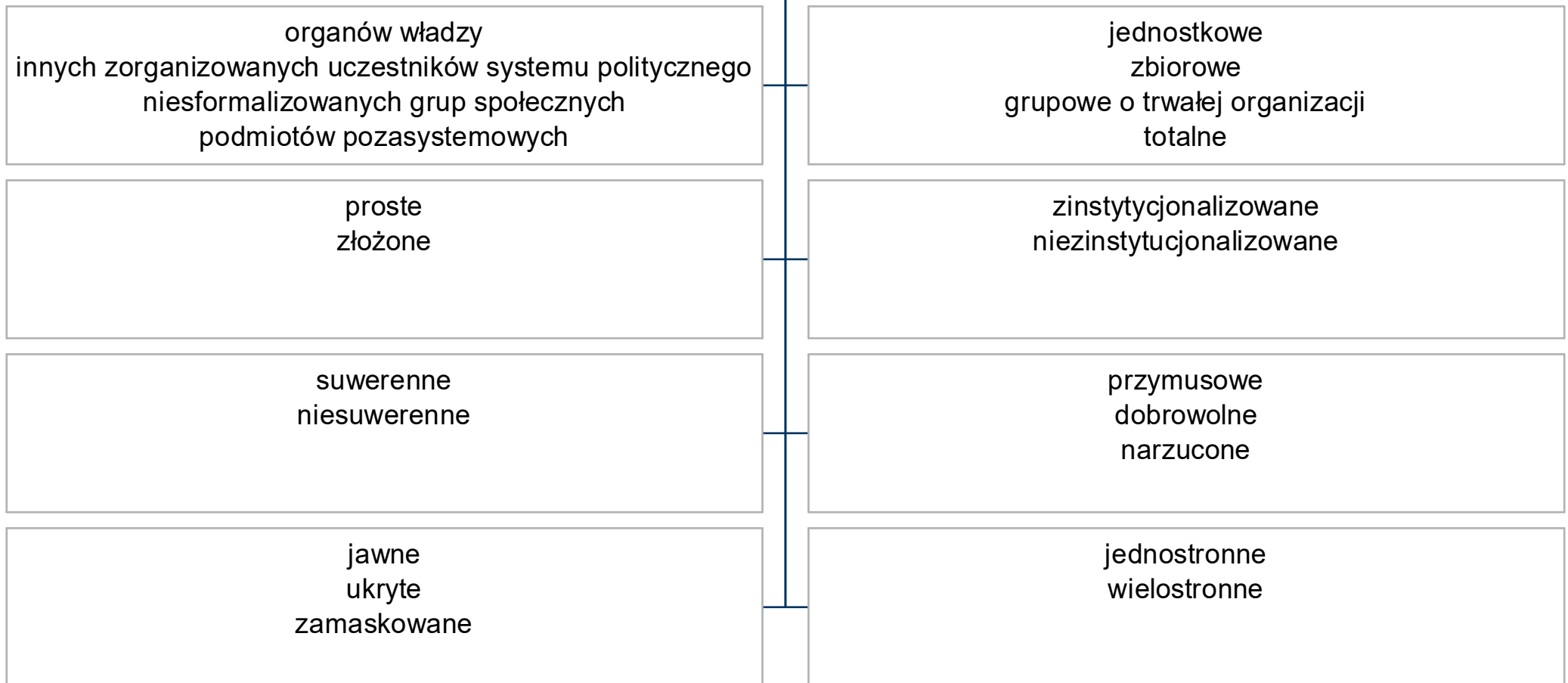
- ❖ podejmowanie decyzji politycznych przez zorganizowane podmioty, czego wynikiem jest powstawanie faktów i zjawisk politycznych oraz kształtowanie się określonych procesów o charakterze politycznym**

działanie polityczne – oceny

- ❖ **podlegają wielu ocenom w zależności od dominujących systemów wartości politycznych poszczególnych podmiotów**
- ❖ **skutki działań politycznych podlegają także zmiennym ocenom czasowym, np. działanie skuteczne doraźnie może zostać ocenione negatywnie w dłuższej perspektywie**

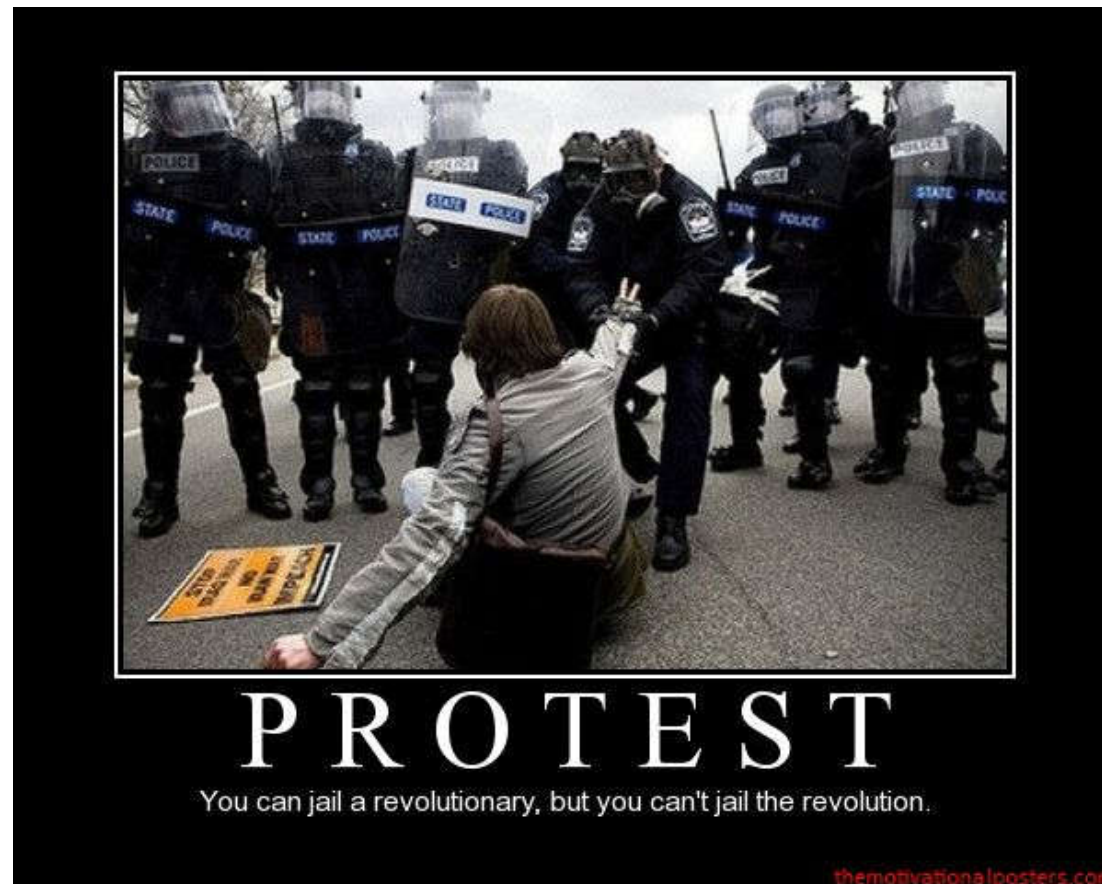
działania polityczne

klasyfikacja działań politycznych

uczestnictwo polityczne

- ❖ **dobrowolna aktywność obywatelska wpływająca na rządy w państwie**

partycypacja polityczna

- ❖ inaczej: uczestnictwo polityczne, zaangażowanie polityczne, aktywność polityczna
- ❖ określone sposoby zachowania jednostek w dziedzinie polityki
- ❖ wg Kazimierza Opałka mamy następujące formy uczestnictwa politycznego:
 - głosowanie w wyborach i referendach,
 - popieranie określonych grup nacisku przez członkostwo w nich,
 - bezpośrednio osobiste kontakty z legislaturą,
 - uczestniczenie w działalności partii politycznej,
 - „stałe zaangażowanie się w rozpowszechnianie opinii publicznej przez bezpośredni kontakt z innymi obywatelami”

formy uczestnictwa politycznego

- ❖ **partycypacja symboliczna (rytualna) – aktywność rytualna; jednostka uczestniczy w różnego rodzaju wydarzeniach, uroczystościach państwowych bez poczucia realnego wpływu politycznego (pochody, udział w świętach państwowych)**
- ❖ **partycypacja konwencjonalna – aktywność rutynowa zgodna z porządkiem konstytucyjnym, np. uczestnictwo w wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich oraz w referendach;**
- ❖ **partycypacja niekonwencjonalna – aktywność ponadrutynowa, bezpośredni kontakt jednostki ze środowiskiem polityki, czy też bezpośrednio uczestnictwo w polityce; występuje na dwóch poziomach:**
 - **legalnym – wszelkie formy działań są zgodne z obowiązującym prawem (petycje, listy, udział w bojkocie)**
 - **nielegalnym – "dzikie" strajki, okupacje budynków użytku publicznego czy blokowanie ruchu ulicznego w celu zwrócenia uwagi rządzących lub wymuszania konkretnych działań.**

art. 4 Konstytucji – zasada suwerenności narodu

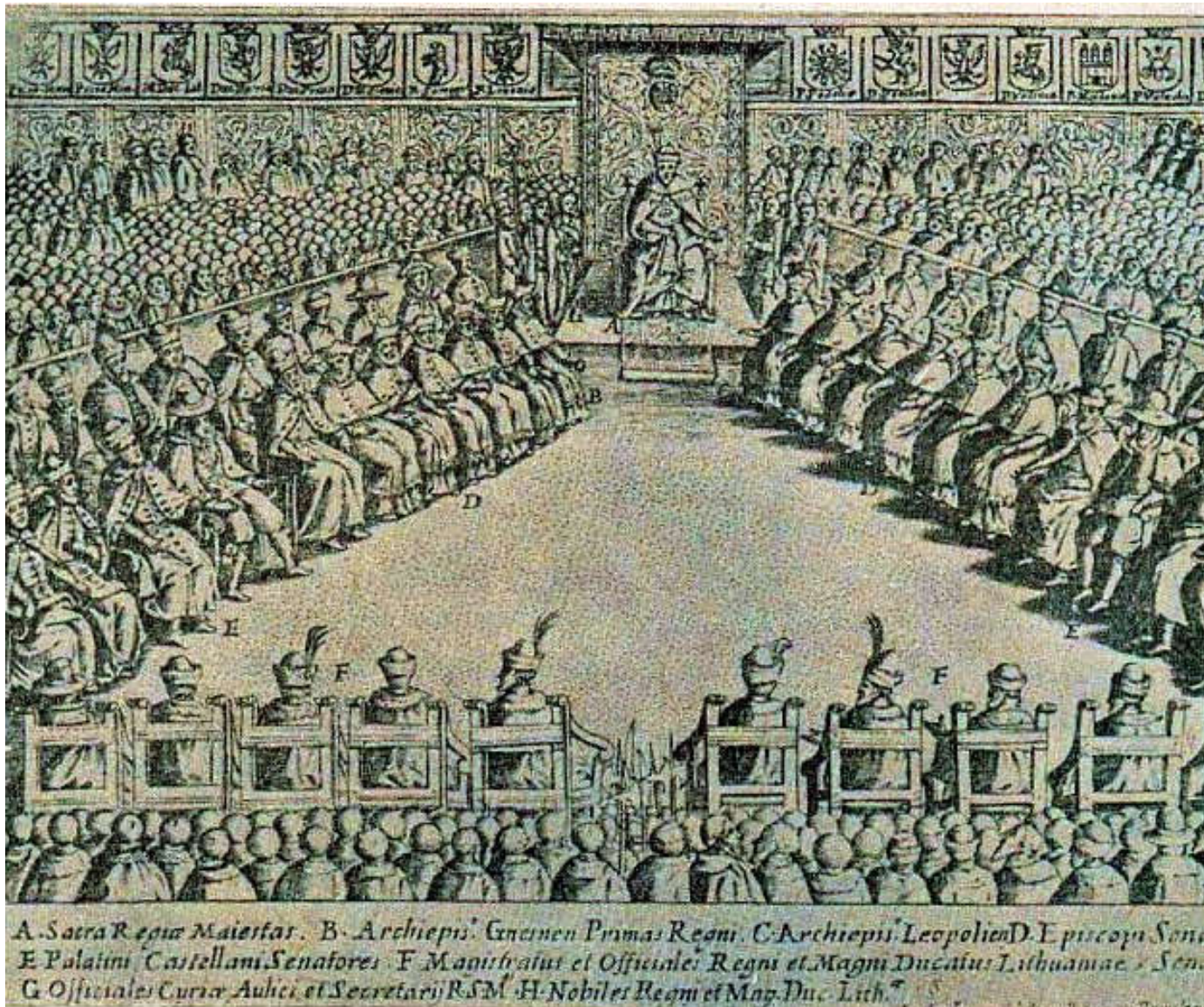
- 1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.**
- 2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.**

CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE POLITYKĘ

- ❖ **IDEOLOGIA**
- ❖ **ekonomika**
- ❖ **prawo**
- ❖ **moralność**
- ❖ **KULTURA POLITYCZNA**

KULTURA POLITYCZNA

kultura polityczna

- ❖ **ogół postaw wartości i wzorów zachowań, do których zaliczamy:**
 - wiedzę o polityce, znajomość faktów
 - ocenę zjawisk politycznych, sądy wartościujące dotyczące tego jak powinna być sprawowana władza
 - emocjonalną stronę postaw politycznych
 - uznane w danym społeczeństwie wzory zachowań politycznych, które określają jak można i jak należy postępować w polityce

KULTURA POLITYCZNA

=

**opinia publiczna
(wyrażenie opinii przez podmiot)**

+

aktywność podmiotu

funkcje kultury politycznej

- ❖ **regulacyjna** – podporządkowanie i ujednocianie działań politycznych, głównie poprzez normy polityczne oraz instytucjonalizację życia publicznego
- ❖ **socjalizacji politycznej** – proces wchodzenia członków danej społeczności w kulturę polityczną: nabywanie wiedzy o systemie politycznym, tworzenie poglądów i postaw politycznych, kształtowanie hierarchii wartości politycznych
- ❖ **integracyjna** – tworzenie podstaw do skoordynowania działań politycznych oraz do współdziałania lub współpracy jednostek i grup w dążeniu do osiągnięć określonych wartości i dóbr

typy kultury politycznej wg Gabriela Almonda i Sidneya Verby

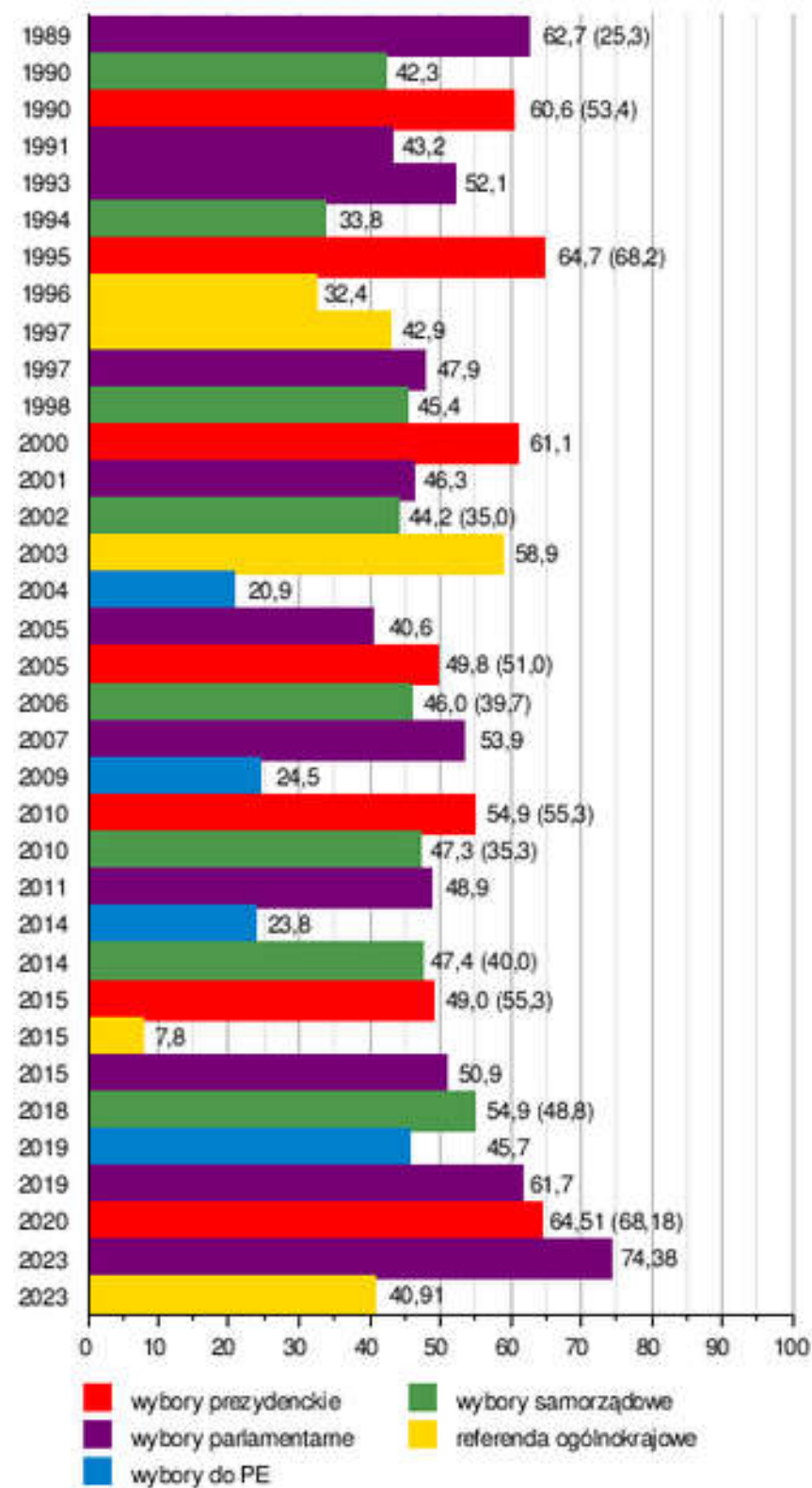
- ❖ **parafiańska (zaściankowa)** – całkowita obojętność polityczna społeczeństwa;
- ❖ **poddańcza** – istnienie wiedzy na temat systemu politycznego, chęć oceniania władzy, ale generalnie przeważa podporządkowywanie się decyzjom politycznym;
- ❖ **uczestnicząca (partycypacyjna)** – obywatele są czynnie zainteresowani nie tylko tym, co system polityczny im daje, lecz także tym, jak sami mogą w systemie uczestniczyć.

rzeczywistość kultury politycznej

- ❖ **W praktyce nie istnieją czyste modele kultury politycznej.**
- ❖ **Całkowita zaściankowość spowodowałaby rozpad państwa, pełna partycypacyjność doprowadziłaby do zamętu.**
- ❖ **To kombinacja trzech typów kultur politycznych pozwala na stabilne funkcjonowanie społeczeństwa i państwa:**
 - zaściankowość umożliwia skupienie się na rodzinie i pracy
 - poddańczość pozwala na posłuszeństwo władzy
 - partycypacyjność zmusza władzę do uwzględniania oczekiwań narodu.

frekwencja wyborcza w Polsce

Wybory	Frekwencja w I turze	Frekwencja w II turze
1989 Wybory parlamentarne	62,70%	25,31%
1990 Wybory samorządowe	42,27%	–
1990 Wybory prezydenckie	60,63%	53,40%
1991 Wybory parlamentarne	43,20%	–
1993 Wybory parlamentarne	52,13%	–
1994 Wybory samorządowe	33,78%	–
1995 Wybory prezydenckie	64,70%	68,23%
1996 Referendum „uwłaszczeniowe”	32,40%	–
1996 Referendum „prywatyzacyjne”	32,44%	–
1997 Referendum konstytucyjne	42,86%	–
1997 Wybory parlamentarne	47,93%	–
1998 Wybory samorządowe	45,45%	–
2000 Wybory prezydenckie	61,12%	–
2001 Wybory parlamentarne	46,29%	–
2002 Wybory samorządowe	44,23%	35,02%
2003 Referendum akcesyjne	58,85%	–
2004 Wybory do Parlamentu Europejskiego	20,87%	–
2005 Wybory parlamentarne	40,57%	–
2005 Wybory prezydenckie	49,74%	50,99%
2006 Wybory samorządowe	45,99%	39,69%
2007 Wybory parlamentarne	53,88%	–
2009 Wybory do Parlamentu Europejskiego	24,53%	–
2010 Wybory prezydenckie	54,94%	55,31%
2010 Wybory samorządowe	47,32%	35,31%
2011 Wybory parlamentarne	48,92%	–
2014 Wybory do Parlamentu Europejskiego	23,83%	–
2014 Wybory samorządowe	47,40%	39,97%
2015 Wybory prezydenckie	48,96%	55,34%
2015 Referendum o JOWy	7,8%	–
2015 Wybory parlamentarne	50,92%	–
2018 Wybory samorządowe	54,90%	48,83%
2019 Wybory do Parlamentu Europejskiego	45,68%	–
2019 Wybory parlamentarne	61,74%	–
2020 Wybory prezydenckie	64,51%	68,18%
2023 Wybory parlamentarne	74,38%	–
2023 Referendum	40,91%	–

ZGROMADZENIE PUBLICZNE

- ❖ **zgrupowanie osób na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób w określonym miejscu w celu odbycia wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska w sprawach publicznych**

rodzaje zgromadzeń publicznych

ZWYKŁE	CYKLICZNE	SPONTANICZNE
<ul style="list-style-type: none">• tworzy je grupa osób zebrana w miejscu ogólnodostępnym w celu wyrażenia swojej opinii w sprawach publicznych• prawo nie określa minimalnej liczby osób uczestniczących w zgromadzeniu• konieczne jest zawiadomienie organu gminy nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 6 dni przed planowaną datą zgromadzenia• może zostać zakazane	<p>zgromadzenia organizowane przez tego samego organizatora w tym samym miejscu lub na tej samej trasie co najmniej 4 razy w roku według opracowanego terminarza lub co najmniej raz w roku w dniach świąt państwowych i narodowych, a tego rodzaju wydarzenia odbywały się w ciągu ostatnich 3 lat, chociażby nie w formie zgromadzeń i miały na celu w szczególności uczczenie doniosłych i istotnych dla historii Rzeczypospolitej Polskiej wydarzeń</p>	<p>zgromadzenie, które odbywa się w związku z zaistniałym nagłym i niemożliwym do wcześniejszego przewidzenia wydarzeniem związanym ze sferą publiczną, którego odbycie w innym terminie byłoby niecelowe lub mało istotne z punktu widzenia debaty publicznej</p>

rodzaje zgromadzeń

□ **pikieta** — forma demonstracji, podczas której grupa osób obnosi plakaty w sprawie społecznej lub politycznej (pikietująca), z reguły przed ważnym budynkiem, siedzibą władz

❖ **manifestacja** – publiczne, masowe wystąpienie w celu wyrażenia swego stanowiska, protestu, sympatii, solidarności itp. z czymś albo z kimś

❖ **demonstracja** – wystąpienie zbiorowe (zwykle pochód), zgromadzenie mające na celu wyrażenie protestującej przeciw czemu opinii publicznej

PETYCJA

- ❖ **pismo zawierające jakieś żądanie, zwłaszcza postulujące zmianę przepisów prawa, podjęcie jakiegoś rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej wnoszącego podmiotu, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, kierowane do władz czy osób na wyższym stanowisku**
- ❖ **w potocznym rozumieniu petycją nazywa się dokument podpisany przez wiele osób i skierowany do jakiegoś urzędu**

petycja – zasady składania

- ❖ **podstawą prawną do składania petycji w Polsce jest ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach**
- ❖ **może być złożona przez osobę fizyczną, osobę prawną, jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną lub grupę tych podmiotów**
- ❖ **można złożyć w interesie publicznym, własnym, albo podmiotu trzeciego za jego zgodą**
- ❖ **przedmiotem petycji może być żądanie, w szczególności, zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji**
- ❖ **wnoszenie petycji może być w formie pisemnej lub elektronicznej**

petycja – zasady składania

❖ petycja powinna zawierać:

- oznaczenie podmiotu wnoszącego petycję; jeżeli podmiotem wnoszącym petycję jest grupa podmiotów, w petycji należy wskazać oznaczenie każdego z tych podmiotów oraz osobę reprezentującą podmiot wnoszący petycję
- wskazanie miejsca zamieszkania albo siedziby podmiotu wnoszącego petycję oraz adresu do korespondencji; jeżeli podmiotem wnoszącym petycję jest grupa podmiotów, w petycji należy wskazać miejsce zamieszkania lub siedzibę każdego z tych podmiotów
- oznaczenie adresata petycji
- wskazanie przedmiotu petycji.

❖ organ, do którego adresowano petycję, zamieszcza na swojej stronie internetowej informacje o niej, jej skan

❖ petycję rozpatruje się bezzwłocznie, nie później niż w terminie 3 miesięcy od daty złożenia

❖ organ, do którego skierowano petycję, informuje składającego o sposobie jej rozpatrzenia albo w formie pisemnej, albo elektronicznej

❖ nie jest dopuszczalne wniesienie skargi w przedmiocie sposobu rozpatrzenia petycji

skarga i wnioszek

❖ SKARGA

- Przedmiotem skargi może być w szczególności zaniedbanie lub nienależyte wykonywanie zadań przez właściwe organy albo przez ich pracowników, naruszenie praworządności lub interesów skarżących, a także przewlekłe lub biurokratyczne załatwianie spraw.

❖ WNIOSEK

- Przedmiotem wniosku mogą być w szczególności sprawy ulepszenia organizacji, wzmocnienia praworządności, usprawnienia pracy i zapobiegania nadużyciom, ochrony własności, lepszego zaspokajania potrzeb ludności.

OBYWATELSKIE NIEPOSŁUSZEŃSTWO

- ❖ **celowe złamanie obowiązującego prawa, a przynajmniej normy powszechnie uznanej za wiążącą, dokonane w formie protestu, który nie będąc czynem rewolucyjnym, ma charakter publiczny, stroni od użycia przemocy – zakłada brak oporu w przypadku aresztowania i rezygnację z przemocy wobec wszelkich aktów prowokacji – i zostaje podjęte przede wszystkim w celu oświecenia lub przekonania większości**

- Jacek Hołówka, *Etyka w działaniu*, Warszawa 2001, s. 369

bierny opór

- ❖ **sprzeciw bez używania siły fizycznej lub bez większej aktywności**
- ❖ **pojęcie niekiedy bywa używane zamiennie z obywatelskim nieposłuszeństwem**
- ❖ **za jego twórcę uznaje się Mahatmę Gandhiego, który zachęcał swoich rodaków, by w ten sposób przeciwstawiali się brytyjskim władzom kolonialnym w Indiach (taktyka ta znana jest pod sanskrycką nazwą सत्याग्रह *satyāgraha*)**
- ❖ **najczęściej stosowaną techniką biernego oporu wobec sił porządkowych jest położenie się na ziemi**